

Батрименко Олег Володимирович

*Доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політології
Київський національний університет імені Тараса Шевченка (м. Київ, Україна)
<https://orcid.org/0000-0003-0211-248X>
e-mail: batrymenko@ukr.net*

Хилько Микола Іванович

*Доктор філософських наук, професор кафедри політології
Київський національний університет імені Тараса Шевченка (м. Київ, Україна)
<https://orcid.org/0000-0002-0295-5332>
e-mail: mykola.khylko@gmail.com*

**ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ СТАНДАРТІВ
ПОЛІТИКИ ЄС У СФЕРІ ДОВКІЛЛЯ ДЛЯ СУБ'ЄКТІВ
ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ**

Резюме

У статті проаналізовано особливості імплементації стандартів екологічної політики Європейського Союзу в українському законодавстві та їхній вплив на діяльність суб'єктів підприємництва. Зазначено, що впровадження стандартів ЄС у сфері охорони довкілля є важливим чинником забезпечення сталого розвитку, а також необхідною умовою виходу українських товарів і послуг на ринок Європейського Союзу. З'ясовано, що водночас такі трансформації створюють як можливості, так і суттєві виклики для бізнесу в Україні, особливо для малого та середнього підприємництва. Розглянуто основні нормативні акти, інституційні механізми, переваги та виклики, пов'язані з адаптацією до європейських екологічних вимог. Запропоновано рекомендації щодо шляхів покращення процесу гармонізації стандартів з урахуванням потреб малого та середнього бізнесу.

Ключові слова: екологічна політика, стандарти ЄС, підприємництво, оцінка впливу на довкілля, євроінтеграція, сталий розвиток.

Вступ

Євроінтеграційний курс України визначає необхідність глибоких реформ у різних секторах суспільно-економічного життя, передбачає імплементацію значного обсягу норм та стандартів Європейського Союзу (ЄС) у національне законодавство, зокрема в екологічній сфері. Політика ЄС щодо охорони довкілля є однією з найрозвиненіших та найжорсткіших у світі. Її адаптація вимагає від українських суб'єктів підприємницької діяльності значних організаційних, технічних і фінансових зусиль.

Впровадження стандартів Європейського Союзу у сфері довкілля є ключовим напрямом трансформації державної політики України в рамках євроінтеграційного курсу. Це безпосередньо стосується суб'єктів підприємницької діяльності, які опиняються перед необхідністю адаптації до екологічних вимог, гармонізованих з правом ЄС. Особливої актуальності набуває ця тема в контексті виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, яка містить низку зобов'язань у сфері охорони довкілля, кліматичної політики та сталого розвитку.

Метою цієї статті є дослідити особливості, наслідки та перспективи впровадження європейських екологічних стандартів для суб'єктів підприємницької діяльності в Україні, зокрема у контексті зобов'язань за Угодою про асоціацію Україна-ЄС.

Методи дослідження

Методологічною основою дослідження слугують принципи системності, об'єктивності, детермінованості, які при застосуванні компаративіського методу дозволили проаналізувати проблеми, можливості та перспективи впровадження стандартів політики ЄС у сфері довкілля для суб'єктів підприємницької діяльності в Україні. Системний метод дозволив проілюструвати потребу глибоких реформ багатьох сфер суспільного життя, імплементацію норм і екостандартів Європейського Союзу у національне законодавство. Описово-емпіричний та аналітичний методи дозволили виявити вплив стандартів ЄС на підприємницьку діяльність, вплив на бізнес, на його нові зобов'язання і переваги, проблеми та виклики впровадження стандартів, вироблення рекомендацій щодо вдосконалення.

Результати дослідження

Політика взагалі і також кожен конкретний її напрям, а отже, й екологічна політика передбачають наявність своїх суб'єктів, завдяки участі і діяльності яких вона і здійснюється на основі висхідних принципів і з використанням відповідних методів. Кількість, обсяг і спосіб участі в діяльності суб'єктів екологічної політики в різних країнах різний і залежить від багатьох факторів. Однак найчастіше суб'єктами екологічної політики є: держава (зі своїми різними організаційними формами), політичні партії,

господарсько-економічні суб'єкти, науково-дослідні заклади, різні громадські організації (у тому числі й об'єднання громадян) і окремі громадяни [1, с. 26].

У ролі суб'єктів підприємницької діяльності виступають різні господарсько-економічні одиниці, і, перш за все, це підприємство, що є формою організації праці, що представляє економічне і ділове ціле, у якому здійснюється господарська діяльність (виробництво, оборот товарів, послуги) з метою одержання прибутку і яке при здійсненні такої своєї діяльності повинне піклуватися про збереження і захист навколишнього середовища. Таке зобов'язання підприємства (й інших господарських суб'єктів) зумовлено правовими актами, насамперед «Законом про підприємство» і «Законом про захист навколишнього природного середовища», так само як й іншими правовими документами, що приймаються на основі цих законів чи в рамках правових актів, що з юридичної сторони регулюють відносини в інших областях громадського життя й у яких обов'язково повинно бути відведене місце статтям, що відносяться до захисту навколишнього середовища.

В якості суб'єкта підприємницької діяльності підприємство зобов'язане на фазі розробки концепції виробничих програм, тобто проектування техніко-технологічного процесу, врахувати необхідність того, щоб його реалізація не привела до збитку чи знищення навколишнього середовища (а якщо проте таке відбудеться, то повинні бути передбачені і заходи для усунення наслідків такого збитку). По суті справи правові акти регулюють обов'язки підприємства з погляду захисту навколишнього середовища як у використанні природних ресурсів, так і в знищенні небезпечних і шкідливих матеріалів, що є наслідком виробничого процесу. З цією метою правові акти встановлюють обов'язок підприємства. З самого початку будівництва виробничих потужностей чи реалізації кожної виробничої програми, аналізувати те, як ці програми вплинуть на оточуюче людину середовище і які є шляхи усунення можливих шкідливих наслідків.

Підприємства і всі господарські суб'єкти зобов'язані вести облік видів і обсягів шкідливих матеріалів, використовуваних ними у виробничому процесі, а також видів і кількостей небезпечних і шкідливих матеріалів, що вони скидають у воду чи викидають у повітря і землю. Як підприємства відносяться і як вони будуть відноситися до цих своїх обов'язків, тобто як будуть здійснювати свою функцію суб'єкта екологічної політики, залежить від цілого ряду чинників, починаючи з техніко-технологічної основи праці на підприємстві і закінчуючи формою власності, характерної для них, і тим, як ця форма власності впливає на відношення до природних ресурсів, тобто до вимоги того, щоб при економічно раціональній роботі підприємства враховувалася і необхідність захисту оточуючого середовища. Роботу

підприємств із різними формами власності варто вивчати особливо уважно, з огляду на прагнення, що виявляється їхніми власниками до швидкого збагачення, що може привести і до ігнорування необхідності захисту довкілля.

Підприємства (й інші різновиди господарських суб'єктів) як суб'єкти господарської діяльності співробітничать з державними органами, і насамперед з урядом. Саме в цьому передбачається сенс посилення ролі бізнесу і промисловості в стійкому розвитку й у захисті навколишнього середовища. Сьогодні держава фактично має різні важелі впливу на природокористувачів, аби примусити їх не порушувати вимог екологічної безпеки, вести екологічно збалансоване господарство. І хоч нам треба ще багато зробити щодо впорядкування законодавства з цього питання, однак слід подбати й про те, щоб дотримання екологічних вимог було вигідним для підприємств, лише тоді вони їх виконуватимуть.

Зауважимо, що застосуванням лише засобів адміністративного впливу ще ніколи не вдавалося забезпечити законопослушність. Під економічними ж важелями впливу слід розуміти не тільки плату за використання природних ресурсів, забруднення навколишнього середовища, складування відходів, а й практику надання податкових пільг за впровадження екологічних технологій, збалансованого виробництва. З цією метою ведуться пошуки механізмів, що дозволяють провести витрати на захист навколишнього середовища як загальні, а в звітах про результати діяльності передбачається обов'язкова вказівка показників, пов'язаних із захистом навколишнього середовища. З метою посилення ролі бізнесу і промисловості в справі охорони навколишнього середовища уряди різних країн стимулюють і розвивають технологічну кооперацію між підприємствами для того, щоб упроваджувати більш чисті виробничі процеси. Заохочуються створення і робота таких підприємств, керівництво яких проводить самі різноманітні заходи щодо проблем, що пов'язані з охороною навколишнього середовища (сюди входить і навчання новим технологіям). Як суб'єкт екологічної політики підприємства самостійно чи в співробітництві з урядом чи з іншими суб'єктами екологічної політики беруть участь в організації і фінансуванні безпечних для навколишнього середовища технологій.

Важливу роль у підвищенні ефективності використання ресурсів, зведенні до мінімуму відходів і охороні здоров'я людини і якості навколишнього середовища можуть зіграти відповідальні представники ділового світу. Заходам для охорони і раціонального використання навколишнього середовища повинно надаватися першорядне значення, оскільки вони відіграють найважливішу роль у переході до сталого розвитку. До слова, сталий розвиток (англ. *sustainable development*) – розвиток, який дає змогу задовольнити потреби теперішніх поколінь і залишає можливість майбутнім

поколінням задовольняти їх потреби. Це збалансований розвиток країни і регіонів, при якому економічне зростання, матеріальне виробництво і споживання, а також інші види діяльності суспільства відбуваються в межах, які визначаються здатністю екосистем відновлюватися, поглинати забруднення та підтримувати життєдіяльність теперішніх і майбутніх поколінь. При здійсненні такого переходу діловим і промисловим колам необхідно розробити методи і технології, що зменшують шкідливий вплив їхньої діяльності на навколишнє середовище. Ціни на товари і послуги повинні в усе зростаючій мірі враховувати екологічну компоненту їхнього виробництва, а також використання, рециркуляцію і переробку відходів.

Діловим і промисловим колам Програма дій на XXI століття пропонує: розробляти таку політику, здійснення якої приведе до зменшення впливу їхньої діяльності і продукції на навколишнє середовище; забезпечити, щоб управління випуском продукції і виробничих процесів здійснювалося з повною відповідальністю і дотриманням етичних принципів, що стосується охорони здоров'я, безпеки і захисту довкілля; зробити екологічно безпечні технології доступними для їх філіалів та інших суб'єктів виробничої діяльності; засновувати національні ради по сталому розвитку; розширити дослідження і розробки в галузі безпечних технологій і систем контролю за довкіллям [2, с. 49].

Базовим документом, який регламентує імплементацію європейських стандартів екологічної політики, є Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом (2014 р.) [3], зокрема її глава 6 «Навколишнє середовище» Розділу V. Угода передбачає поступову імплементацію Директив ЄС з питань управління відходами, охорони водних та повітряних ресурсів, хімічної безпеки, зміни клімату тощо. Виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС передбачає поетапне наближення українського законодавства до *acquis communautaire* у сфері охорони довкілля. Для реалізації зобов'язань Україна ухвалила низку законодавчих актів, серед яких ключовими стали: - Закон України «Про оцінку впливу на довкілля» (2017) [4], що імплементує Директиву 2011/92/ЄС; - Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку» (2018) [5], який ґрунтується на положеннях Директиви 2001/42/ЄС про впровадження; - Закон України «Про стратегію стало-го розвитку України до 2030 року» [6]; - Закон України «Про цілі стало-го розвитку України до 2030 року» [7]; - Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» [8], яка окреслює інтеграцію екологічних пріоритетів у всі сектори економіки.

Крім того для України велике значення має впровадження положень Орхуської конвенції «Про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються

довкілля», ратифікованої Законом України у 1999 р. [9] та Конвенції «Про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті» (неофіційна назва - Конвенція Еспоо) - конвенція Європейської економічної комісії ООН, 1991 р., яка вступила в силу 1997 р. [10].

Європейські екологічні стандарти істотно змінюють вимоги до діяльності підприємств, особливо у сферах, пов'язаних із промисловим виробництвом, сільським господарством, будівництвом, логістикою та енергетикою. Суб'єкти підприємницької діяльності, бізнесу отримують нові вимоги і обов'язки які включають: - обов'язковість стратегічної екологічної оцінки для планів і програм розвитку територій; - проведення оцінки впливу на довкілля перед реалізацією значних проектів; - дотримуватись відповідності екологічним критеріям при сертифікації; - впровадження систем екологічного менеджменту; - впровадження систем екологічного менеджменту; - поступове впровадження найліпших доступних технологій; - необхідність постійної модернізації виробництва: відповідність стандартам ЄС вимагає оновлення технологічного обладнання, зниження викидів, ефективного водо- та енергоспоживання, що спричиняє зростання капітальних витрат, інвестицій; - дотримування вимог до звітності щодо викидів забруднюючих речовин; поводження з відходами та небезпечними речовинами.

Водночас, для підприємств гармонізація з екостандартами ЄС несе не лише виклики, а й перспективи, відкриває значні переваги, а саме: доступ до ринку ЄС для екологічно сертифікованої продукції; можливість експорту до ЄС без додаткових бар'єрів; зростання інвестиційної привабливості. Залучення інвестицій від інституцій, які надають перевагу сталому розвитку; можливість участі в програмах фінансування у міжнародних грантах і проектах, зокрема в рамках програм LIFE, Horizon Europe, EU4Environment; підвищення репутаційної привабливості та набуття екологічного іміджу серед споживачів та іноземних партнерів; пріоритетність у деяких державних тендерах, що враховують екологічні критерії, переваги у державних закупівлях.

Процес імплементації стандартів підтримується низкою інституцій: Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України — розробка політик, нагляд; Державна екологічна інспекція — контроль та моніторинг; Європейські програми підтримки — LIFE, Horizon Europe, EU4Environment; Громадянське суспільство — залучене через інструменти участі, передбачені Орхуською конвенцією тощо.

Це важливо, однак вирішальну роль у забезпеченні умов для імплементації європейських стандартів відіграє держава. Безперечно, що держава як головний суб'єкт екологічної політики відіграє найважливішу роль у захисті навколишнього середовища. Для здійснення стійкого розвитку і

забезпечення гідного рівня життя. «Держава, як зазначено у Декларації про навколишнє середовище і розвиток, яка була прийнята в Ріо-де-Жанейро (1992), принцип 9, повинна пом'якшувати чи навіть припиняти деякі неприйнятні способи виробництва і споживання» [2, с.Х].

Держава через свої органи, а насамперед через прийняття ефективних правових законів не тільки встановлює умови і способи здійснення господарської й іншої діяльності таким чином, щоб остання не тільки не викликала руйнації навколишнього середовища, але і створювала основу для координації діяльності всіх суб'єктів екологічної політики. Така роль держави впливає і з її ролі в регулюванні й орієнтуванні суспільного, і насамперед технологічного, розвитку, тому що різні учасники технологічного розвитку приймають нерідко рішення не сумісні з захистом навколишнього середовища. Так було при плановій економіці, теж відбувається і при орієнтації на розвиток ринкової економіки.

Правда нерідко у дослідженнях про взаємодію держави і ринку і про вплив цієї взаємодії на захист навколишнього середовища вказується на те, що розвинутий ринок сприяє економічному росту і захисту довкілля. Це – явне перебільшення. Звичайно у державах, де ринок не існував і де сама держава намагалася регулювати усі відносини в суспільстві, позитивних результатів досягти не вдалось ні в господарському розвитку, ні в захисті природного середовища, бо ні штрафи, ні інші екологічні санкції не могли бути достатньо ефективним інструментом господарювання – просто кошти, які мали буцімто спрямовуватись на екологічні проекти, переклалися з одної державної кишені в іншу. Хочеться сподіватись, що плюралізм власності, наявність рівних природокористувачів, рівність їх перед законом відповідно до ст.13 Конституції України надали державі можливість ефективно впливати на стан справ щодо охорони довкілля [11, с. 5].

Але і сам ринок – не панацея від забруднень. Скоріше навпаки. У сутності діяльність держави як суб'єкта екологічної політики повинна забезпечити ефективну і відповідаючу нормативам якість довкілля. Ми свідомі того, що захист навколишнього середовища не може бути абсолютним, тому що в цьому випадку треба було б зупинити роботу більшості промислових об'єктів, тобто мова фактично йде про припинення технологічного розвитку, що, зрозуміло, неприйнятно. Тому і виникає питання про необхідність правового регулювання умов виробництва таким чином, щоб вони являли собою оптимальні умови для сталого розвитку.

Висуваючи вимогу реалізації таких умов і при здійсненні цього на практиці, варто виходити з розуміння того, що право людини на здорове навколишнє середовище являє собою право людини на власну основу життя і здійснення цього права повинне бути основою і правовим регулюванням захисту навколишнього середовища людини, тобто правового

регулювання умов «присвоєння природи», так щоб це присвоєння забезпечувало як захист власної основи життя людини, так і розвиток суспільства за рахунок посилення його влади над природою за допомогою розвитку продуктивних сил. Тому держава покликана своєю екологічною політикою забезпечувати біологічну основу життя людини. Вона повинна забезпечити і відтворення природи, тому що без такого відтворення неможливо і здійснення біологічної основи життя людини.

Обнадійливим фактом стало прийняття на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року Конституції України (а також внесеними змінами № 2222 – ІУ від 8.12.2004 р.), у якій визначено всі основні засади сприяння поліпшенню екологічної ситуації в Україні. Так, ст. 50 Конституції передбачає право кожного на безпечне для життя і здоров'я довкілля та на відшкодування завданої порушенням цього права шкоди [11, с. 11], а ст. 3 стверджує, що «права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави», що «держава відповідає перед людиною за свою діяльність», що «утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави» [11, с. 4]. Стаття 16 Конституції визначає обов'язками держави «забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України, подолання наслідків Чорнобильської катастрофи – катастрофи планетарного масштабу, збереження генофонду Українського народу» [11, с. 5]. Ця стаття значно розширює екологічну функцію держави. У ст. 49 екологічні вимоги стосуються здоров'я, обов'язку держави турбуватися про санітарно-епідемічне благополуччя громадян [11, с. 11]. Затверджує загальнодержавні програми охорони довкілля виключно Верховна Рада (ст. 85 п.6) [11, с. 16]

Таким чином, складається враження, що ми поборолі безвідповідальність у природокористуванні і природоохоронні, оскільки держава, нарешті, отримала необхідні конституційні норми для успішного вирішення екологічних проблем в Україні. Але, на жаль, вимоги екологічної безпеки порушуються, як і раніше. І одна з причин цього полягає в тому, що закони, які ухвалюються Верховною Радою, носять здебільшого декларативний характер, не є законами прямої дії на відміну Конституції.

Більше того, держави в якості суб'єктів екологічної політики повинні забезпечувати захист навколишнього середовища не тільки на своїй території. Вони, згідно з Декларацією Ріо по навколишньому середовищу і розвитку, повинні здійснювати взаємне «співробітництво з метою відновлення цілісності екосистеми Землі» (пункт 8,...) І далі: «держави повинні здійснювати співробітництво для створення відкритої міжнародної економічної системи, котра сприяла б економічному росту і стійкому розвитку у всіх країнах» (пункт 12) [2, с. X].

Отже, попри все, держава відіграє визначальну роль у забезпеченні умов імплементації в Україні й європейських стандартів. Їй належить: регуляторна функція – адаптація законодавства до *acquis* ЄС; контроль і моніторинг за дотриманням екологічних норм; інформаційна підтримка для підприємств, зокрема МСП (малого та середнього бізнесу); фінансова та технічна допомога через програми партнерства, наприклад, із Європейським інвестиційним банком, UNDP, GIZ; LIFE (програма охорони довкілля); Horizon Europe (наукові екологічні проекти); Східне партнерство та Twinning. громадський контроль і участь, доступ до екологічної інформації, публічні обговорення і консультації; навчальні ініціативи щодо впровадження екостандартів на практиці.

Однак, попри позитивну динаміку у впровадженні екологічних євростандартів існує низка викликів і суттєвих проблем. Перш за все, це: фінансові труднощі для малого та середнього бізнесу (МСП). Брак коштів на модернізацію виробництва є ключовим бар'єром для впровадження стандартів. Доступ до кредитів і грантів все ж залишається обмеженим; нерівномірність впровадження стандартів. Підприємства у різних регіонах мають неоднаковий доступ до ресурсів, експертів та державної підтримки; – низький рівень обізнаності підприємців щодо нових норм і процедур; – фрагментованість державної екополітики, невизначеність повноважень деяких органів, нестача єдиної цифрової платформи; – корупційні ризики у сфері екологічної оцінки; – недостатня інституційна спроможність органів контролю, інституційна слабкість місцевих органів виконавчої влади. Інституції, відповідальні за екологічний нагляд, часто не мають достатніх ресурсів для ефективного моніторингу. – брак прозорого моніторингу та цифрових систем звітності.

Рекомендації щодо вдосконалення. З метою успішної реалізації екостандартів ЄС на рівні підприємництва, на наш погляд, доцільно: – створити програму “зеленого” фінансування: кредити, податкові пільги. Необхідно активізувати механізми кредитування «зелених» ініціатив, зокрема через створення спеціальних фінансових інструментів; – посилити інформаційно-освітню обізнаність підприємців і підтримку бізнесу. Поширення знань про екологічні вимоги ЄС має відбуватись через навчання, форуми, інформаційні кампанії, цифрові платформи; – забезпечити інституційну координацію між секторами Міндовкілля, Мінекономіки, Мінцифри тощо; – запровадити прозору систему екологічного контролю з цифровим слідкуванням; – поширювати позитивні кейси бізнесів, що успішно впровадили стандарти ЄС; – підвищити роль громадських консультацій та прозорості в екологічній політиці.

Висновки

Імплементация стандартів політики ЄС у сфері довкілля є багато-рівневим процесом, що потребує активної участі держави, бізнесу та громадянського суспільства. Європейські екологічні стандарти – це не лише обов'язок, а й інструмент модернізації українського бізнесу. Їх ефективне впровадження можливе лише за умови співпраці держави, бізнесу та громадянського суспільства. Успіх адаптації до стандартів ЄС у сфері довкілля визначатиме не лише конкурентоспроможність українських підприємств, а й стійкість національного розвитку загалом. Впровадження стандартів екологічної політики ЄС в Україні відкриває нові можливості для підприємств, однак потребує комплексної трансформації виробничих процесів, підвищення стандартів управління, а також залучення ресурсів і зміцнення інституцій. Попри складнощі, адаптація до європейських вимог сприятиме підвищенню конкурентоспроможності українського бізнесу та сталому розвитку країни. Для підприємств це одночасно виклик і шанс на модернізацію, конкурентоздатність та сталий розвиток. Успішність процесу залежить від наявності підтримки, злагодженості дій інституцій та орієнтації на довгострокову вигоду.

Список посилань

1. Хилько М.І. Екологізація політики / Монографія. Київ: ВАДЕКС, 2014. 344 с.
2. Программа действий: Повестка дня на 21 век и другие документы конференции в Рио-де-Жанейро в популярном изложении. Женева: Центр «За наше общее будущее», 1993. 70 с.
3. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. Офіційний портал Верховної Ради України. Закон № 1678-УІІ від 16.09.2014 р. / <https://zakon.rada.gov.ua>.
4. Закон України «Про оцінку впливу на довкілля». Офіційний портал Верховної Ради України. Закон від 23.05.2017 № 2059-VIII / <https://zakon.rada.gov.ua>.
5. Закон України «Про стратегічну екологічну оцінку». Офіційний портал Верховної Ради України. Закон від 20.03.2018 № 2354-VIII / <https://zakon.rada.gov.ua>.
6. Закон України «Про стратегію сталого розвитку України до 2030 року». ІПС ЛІГА: Закон: <https://ips.ligazakon.net>.
7. Закон України «Про цілі сталого розвитку України до 2030 року». Офіційний портал Верховної Ради України: <https://zakon.rada.gov.ua>.
8. Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року». Офіційний портал Верховної Ради України. Закон України 28.02.2019 № 2697-VIII / <https://zakon.rada.gov.ua/>.

9. «Про доступ до інформації, участь громадськості в процесі прийняття рішень та доступ до правосуддя з питань, що стосуються довкілля». Офіційний портал Верховної Ради України. Закон України № 832-XIV від 06.07.1999 р. / <https://zakon.rada.gov.ua>.
10. «Про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті». Офіційний портал Верховної Ради України: <https://zakon.rada.gov.ua>
11. Конституція України. Київ: Українська правнича фундація, 1996. 55 с.

References

1. Khylo, M.I. (2014). *Environmentalization of Policy*. Monograph. Kyiv: VADEKS, 344 p.
2. Programme of Action: Agenda 21 and Other Documents of the Rio de Janeiro Conference in a Popular Presentation. (1993). Geneva: Center «For Our Common Future», 70 p.
3. Association Agreement between Ukraine and the European Union. Official Portal of the Verkhovna Rada of Ukraine. Law No. 1678-VII of 16.09.2014 / <https://zakon.rada.gov.ua>.
4. Law of Ukraine «On Environmental Impact Assessment». Official Portal of the Verkhovna Rada of Ukraine. Law of 23.05.2017 No. 2059-VIII / <https://zakon.rada.gov.ua>.
5. Law of Ukraine «On Strategic Environmental Assessment». Official Portal of the Verkhovna Rada of Ukraine. Law of 20.03.2018 No. 2354-VIII / <https://zakon.rada.gov.ua>.
6. Law of Ukraine «On the Sustainable Development Strategy of Ukraine until 2030». LIGA:Zakon: <https://ips.ligazakon.net>.
7. Law of Ukraine «On the Sustainable Development Goals of Ukraine until 2030». Official Portal of the Verkhovna Rada of Ukraine: <https://zakon.rada.gov.ua>.
8. Law of Ukraine «On the Basic Principles (Strategy) of the State Environmental Policy of Ukraine for the Period Until 2030». Official Portal of the Verkhovna Rada of Ukraine. Law of 28.02.2019 No. 2697-VIII / <https://zakon.rada.gov.ua>.
9. Law of Ukraine «On Access to Information, Public Participation in Decision-Making and Access to Justice in Environmental Matters». Official Portal of the Verkhovna Rada of Ukraine. Law No. 832-XIV of 06.07.1999 / <https://zakon.rada.gov.ua>.
10. On Environmental Impact Assessment in a Transboundary Context. Official Portal of the Verkhovna Rada of Ukraine: <https://zakon.rada.gov.ua>
11. Constitution of Ukraine. (1996). Kyiv: Ukrainian Legal Foundation, 55 p.

Oleg Batrymenko

Doctor of Political Sciences, Professor, Head of the Department of Political Science

Taras Shevchenko National University of Kyiv (Kyiv, Ukraine)

<https://orcid.org/0000-0003-0211-248X>

e-mail: batrymenko@ukr.net

Mykola Khylyko

Doctor of Sciences in Philosophy, Professor of the Department of Political Science

Taras Shevchenko National University of Kyiv (Kyiv, Ukraine)

<https://orcid.org/0000-0002-0295-5332>

e-mail: mykola.khylyko@gmail.com

PECULIARITIES OF IMPLEMENTING EU ENVIRONMENTAL POLICY STANDARDS FOR BUSINESS ENTITIES IN UKRAINE

Abstract

The article analyzes the specifics of implementing European Union environmental policy standards in Ukrainian legislation and their impact on business entities. It is noted that the introduction of EU environmental standards is a crucial factor in ensuring sustainable development and a necessary condition for enabling Ukrainian goods and services to enter the EU market. At the same time, these transformations create both opportunities and significant challenges for businesses in Ukraine, especially for small and medium-sized enterprises. The article reviews key regulatory acts, institutional mechanisms, benefits, and challenges associated with adapting to European environmental requirements. Recommendations are proposed to improve the harmonization process, taking into account the needs of small and medium-sized businesses.

Keywords: environmental policy, EU standards, entrepreneurship, environmental impact assessment, European integration, sustainable development.

Стаття надійшла до редакції 21.02.25

© Батрименко О. В., Хилько М. І., 2025